

Monikulttuurisuus suomalaisessa varhaiskasvatuksessa

Monikulttuurisuuden jäsentyminen *Varhaiskasvatuksen perusteissa 2022* sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulkinnoissa

Aino Iisakkala
Kandidaatintutkielma
Kulttuurien tutkimus
Historian, taiteen ja kulttuurien tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Helmikuu 2026

Kandidaatintutkielma

Kulttuurien tutkimuksen kandidaatti, kulttuurien tutkimus

Aino Iisakkala

Monikulttuurisuus suomalaisessa varhaiskasvatuksessa – Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 ja kahden varhaiskasvatuksen ammattilaisen kokemukset

Sivumäärät: 31, liitesivuja 2

Kandidaatintutkielmassa tutkitaan sitä, kuinka monikulttuurisuus huomioidaan suomalaisessa varhaiskasvatuksessa käyttäen aineistona Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 -asiakirjaa sekä kahta varhaiskasvatuksen ammattilaisen haastattelua. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten varhaiskasvatuksen suunnitelmat ja toteutus huomioivat erilaisista kulttuurisista, kielellisistä ja etnisistä taustoista tulevia lapsia ja perheitä.

Tutkimuksen aineistoina toimivat kaksi varhaiskasvatuksen ammattilaisen haastattelua, jotka nauhoitettiin ja litteroitiin. Toisena aineistona toimi Opetushallituksen julkaisu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Tutkimus on aineistolähteinen, ja sen metodina käytettiin laadullista sisällönanalyysiä. Keskeisiä käsitteitä ovat monikulttuurisuus ja varhaiskasvatus.

Tutkimuksen tuloksena monikulttuurisuus on nykypäivän varhaiskasvatuksessa osa arkipäivää. Monikulttuurisuus tuo mukanaan erilaisia haasteita ja mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen. Nämä haasteet ja mahdollisuudet edellyttävät varhaiskasvatuksen ammattilaisilta vastaanottavaisuutta ja jatkuvaa oppimista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 painottavat yhdenvertaisuutta sekä lapsen kielellisen ja kulttuurisen identiteetin tukemista. Tällaiset tavoitteet ilmenivät myös haastatteluissa, mikä kertoo valtakunnallisten linjausten tehokkuudesta ja toimivuudesta.

Haastattelujen perusteella kävi ilmi, että monikulttuurinen työote toteutuu arjen kohtaamisissa. Ammattilaisten vuorovaikutus huoltajien kanssa on merkittävä osa toimivan varhaiskasvatuksen järjestämistä. Ammattilaisten vuorovaikutus lasten kanssa, leikin tukeminen ja kielelliset ratkaisut rakentavat yhdenvertaista toimintaympäristöä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 tarjoaa toimintamallin varhaiskasvatuksen ammattilaisille, mutta sen toteutuminen vaatii näiltä ammattilaisilta jatkuvaa reflektiota.

Tutkimuksen perusteella voidaan suositella, että varhaiskasvatuksen toteuttajat tarkastelisivat säännöllisesti monikulttuuristen, kielitietoisten ja kulttuuritietoisten käytäntöjen toteutumista ja kävisivät dialogia huoltajien kanssa yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumiseksi.

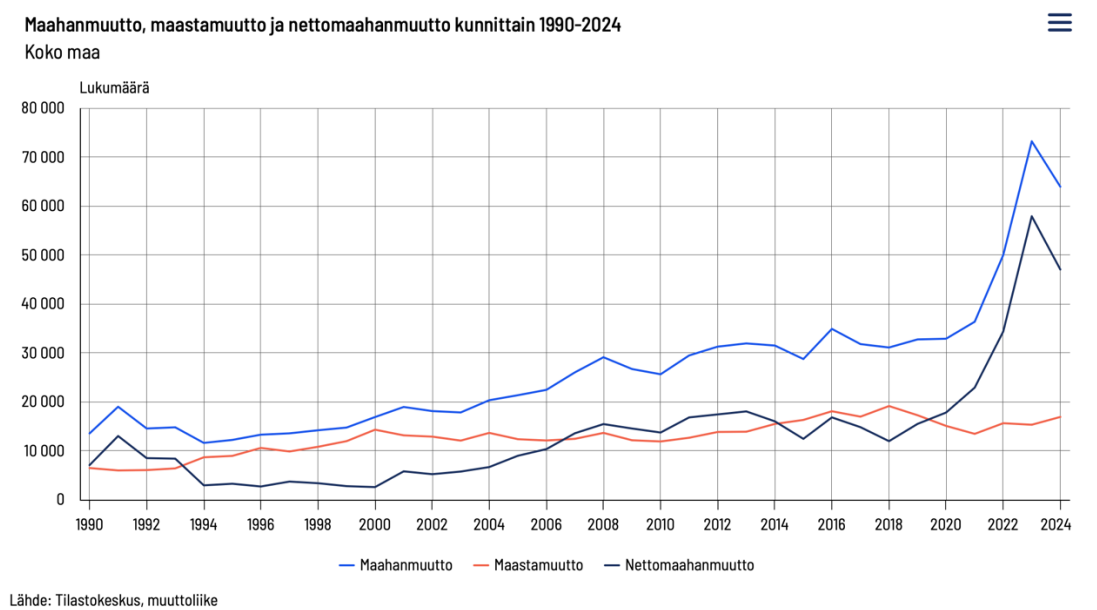
Asiasanat: monikulttuurisuus, varhaiskasvatus, kielitietoisuus, kulttuuritietoisuus, inklusiivisuus, yhdenvertaisuus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
1.1	Tutkielman aihe	2
1.2	Tutkimuskysymykset	3
1.3	Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet	3
1.4	Tutkimusaineisto, -menetelmät ja aiempi tutkimus	5
1.5	Varhaiskasvatus Suomessa	6
1.6	Tutkielman eettisyys	7
2	Aineisto	9
2.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022	9
2.2	Miten monikulttuurisuus näkyy Varhaiskasvatuksen perusteissa 2022	10
2.3	Varhaiskasvatuksen ammattilaisten haastattelut	13
2.3.1	Haastateltavien kokemuksia ja ajatuksia	14
2.3.2	Leikki ja ohjattu leikki	15
2.3.3	Kodin rooli	18
3	Johtopäätökset	22
	Lähteet	24
	Liitteet	27
	Haastattelukysymykset	27

1 Johdanto

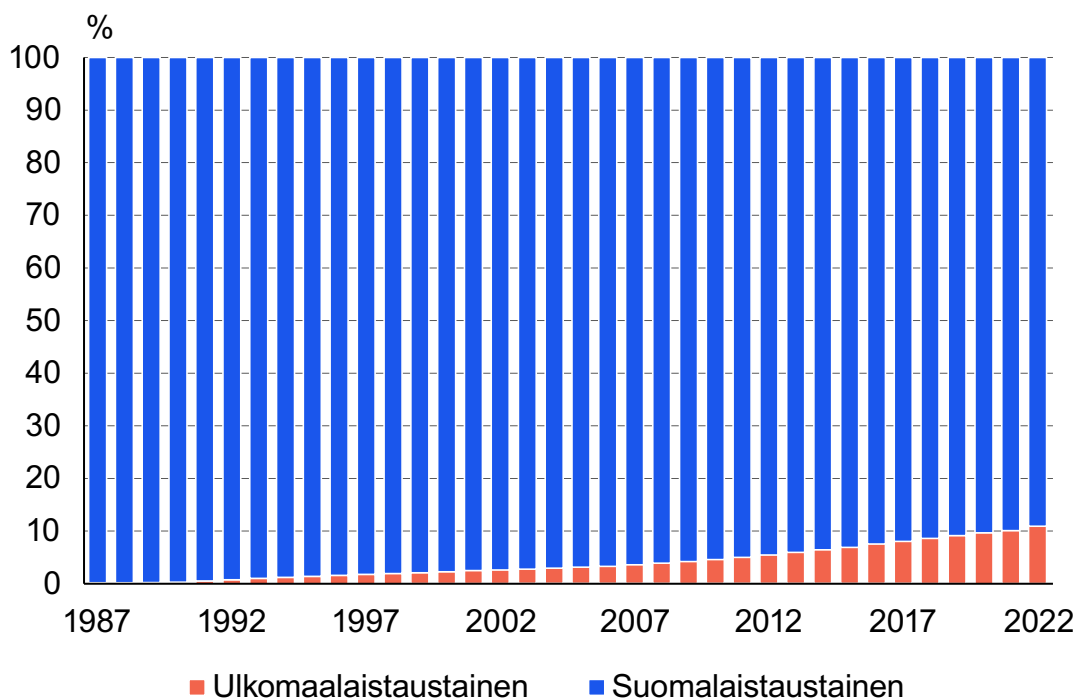
Suomessa on pitkään sen historian aikana ollut omia vähemmistökulttuureita, mutta nykyisen Suomen maahanmuuttajahistoria on lyhyt. Isoja maahanmuuttoliikkeitä Suomeen on tapahtunut 1970-luvulla Chilestä ja 1980-luvulla Vietnamista, mutta merkittävää maahanmuuton kasvua on tapahtunut vasta Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen, jolloin maahanmuutto Suomeen kuusinkertaistui. (Halme & Vataja 2011, 7.) Kuvassa 1 esitetään sinisellä käyrällä maahanmuuton ja oranssilla nettomaahanmuuton määrä koko maassa vuosina 1990–2024. Voimakkaan kasvun paikat on selvästi havaittavissa; maahanmuutto on kasvanut tasaisesti vuodesta 1994 alkaen ja voimakkaampia kasvun vaiheita on esiintynyt vuosina 2006–2008, 2011–2013, 2016, 2020–2023. Erityisen voimakasta kasvu on ollut vuosina 2020–2023. (Tilastokeskus 2025.)

Kuva 1, Maahanmuutto, maastamuutto ja nettomaahanmuutto kunnittain 1990–2024, koko maa. Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike.

Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä on kasvanut suomalaisessa varhaiskasvatuksessa voimakkaasti 2010-luvun alusta alkaen. Lähes puolet maahanmuuttajista asuu pääkaupunkiseudulla (Halme & Vataja 2011, 7). Tällä alueella on jo päiväkotia, joissa maahanmuuttajataustaiset lapset ovat enemmistönä (Halme & Vataja 2011, 5). Tämä lisää uusia ulottuvuuksia varhaiskasvatuksen ammattilaisten työelämään. Kuvasta 2 voidaan nähdä ulkomaalaistaustaisten lasten kasvava osuus Suomessa vuodesta 1987 vuoteen 2022. Vuonna

2022 ulkomaalaistaustaisten lasten osuus 0–17-vuotiaista oli jo yli 10 %, kun ennen vuotta 1992 se oli lähes 0 % (Pietiläinen & Wallenius 2023).

Kuva 2. 0–17-vuotias väestö syntyperän mukaan 1987–2022, osuus ikäryhmään kuuluvista. Lähde: Pietiläinen & Wallenius 2023

Tulevaisuuden monikulttuurisessa yhteiskunnassa tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus toteutuvat vain, jos lapsille annetaan valmiudet toimia erilaisissa kulttuurisissa ympäristöissä (Halme & Vataja 2011, 43). Varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten tärkeä tehtävä on tukea ja turvata maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalista hyvinvointia ja kotiutumista (Remsu 2006). Eri taustoista tulevat lapset tuovat varhaiskasvatukseen monipuolisuutta ja uusia näkökulmia sekä kehitysideoita. Monikulttuurisessa päiväkodissa myös suomalaiset lapset harjoittelevat tärkeitä yhteiskunnallisia taitoja. Monikulttuurisuuskasvatuksen periaatteet sisältyvät varhaiskasvatusta ohjaaviin asiakirjoihin, joten niiden tulisi näkyä päiväkodin arjen toiminnassa. (Halme & Vataja 2011, 43.)

1.1 Tutkielman aihe

Kandidaatintutkielmassa tarkastellaan, miten monikulttuurisuus on edustettuna *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2022* (Vasu) ja miten varhaiskasvatuksen

ammattilaiset huomioivat monikulttuurisuutta työssään. **Vasu / Vasu-perusteet** on lyhenne Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Kun tässä tutkielmassa käytetään näitä lyhenteitä, sillä tarkoitetaan aina vuoden 2022 versiota.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Vasu-perusteet nojaa varhaiskasvatukseen. Tutkielmassa tarkastellaan Vasu-perusteiden 2022 sisältöä, sen käsitteistöä ja sitä, millä tavoin monikulttuurisen teemat, kuten kulttuurinen moninaisuus ja yhdenvertaisuus on huomioitu siinä.

Tutkielman toisena tavoitteena on selvittää, miten varhaiskasvatuksen parissa työskentelevät ammattilaiset tulkitsevat ja toteuttavat Vasu-perusteiden ohjeistuksia työssään sekä millaisia kokemuksia heillä on monikulttuurisuuden huomioimisesta varhaiskasvatuksessa. Tätä varten haastateltiin kahta varhaiskasvatuksen ammattilaista, jotka hyödyntävät Vasu-perusteita työssään.

1.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa pyritään selvittämään, miten monikulttuurisuus näkyy Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2022 ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten arjessa sekä miten he soveltavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 linjauksia työssään.

Kandidaatintutkielman tutkimuskysymykset ovat:

- Miten monikulttuurisuus näkyy Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2022?
- Miten varhaiskasvatuksen opettajat kokevat ja soveltavat varhaiskasvatussuunnitelman monikulttuurisuuteen liittyviä linjauksia työssään?

1.3 Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu monikulttuurisen yhdenvertaisen kasvatuksen teemoista. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten varhaiskasvatuksen suunnitelmat ja toteutus huomioivat erilaisista kulttuureista, kielellisistä ja etnisistä taustoista tulevia lapsia ja perheitä. Metodeina käytetään laadullista sisällönanalyysia

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022) ja kahta varhaiskasvatuksen ammattilaisen haastattelua. Haastatteluissa keskusteltua peilataan Vasu-perusteiden 2022 sisältöön.

Tutkimuksen keskeiset käsitteet:

Monikulttuurisuus voi terminä merkitä useita eri asioita tai ilmiöitä. Se voi *deskriptiivisenä*, eli kuvaavana, *terminä* viitata kulttuurisesti monimuotoiseen yhteiskuntaan, joka sisältää kulttuurisesti, uskonnollisesti ja maailmankatsomuksellisesti toisistaan eriäviä ryhmiä, jotka jakavat yhdessä julkisen tilan. Tässä merkityksessä termi ”monikulttuurisuus” ei sisällä ulottuvuuksia kulttuurisen moninaisuuden arvottamisesta tai siitä millaista politiikkaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa tulisi tehdä. *Normatiivisena terminä* ”monikulttuurisuus” sisältää kuitenkin myös oletuksen kulttuurisen moninaisuuden hyväksymisestä. (Vitikainen 2014.)

Yhdenvertaisuus on tila, jossa ihmiset ovat tarkasteltavan tavoitteen tai toiminnan suhteen keskenään samanarvoisessa asemassa. Suomen perustuslain mukaan yhdenvertaisuus on sitä, ettei ketään ilman hyväksyttävää perustetta aseteta eri asemaan henkilöön liittyvän syyn, kuten sukupuolen, iän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. (TEPA-termipankki n.d.)

Kielitietoisuus on käsitteenä monitulkintainen, mutta opetuksen ja varhaiskasvatuksen kontekstissa se tarkoittaa, että kielen keskeinen merkitys oppimisessa, opetuksessa, arvioinnissa ja kaikessa toiminnassa tunnustetaan. Se merkitsee kaikkien kielten arvostamista ja luontevaa näkyvyyttä toimintakulttuurin tasolla. (Opetushallitus 2014.) Opetushallituksessa on olemassa kielitietoisen opetuksen ja ohjauksen tueksi useita verkostoja.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osalta tästä vastaa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden kehittämisverkosto Reimari. (Ruokolainen, Kuukka & Voipio-Huovinen 2023.)

Kulttuuritietoisuuden käsitteen alle lukeutuu ymmärrys siitä, että kulttuuri muodostuu monista eri asioista ja muuttuu näiden asioiden muuttuessa. Kulttuuri-identiteetit perustuvat osittain erilaisille arvoille ja periaatteille ja ne voivat myös olla ristiriidassa keskenään. Kulttuuri-identiteetti voidaan jakaa esimerkiksi katsomukselliseen, poliittiseen, sukupuoli-, sukupolvi-, etniseen, kansalliseen ja kieli-identiteettiin. (Perälä & Weintraub n.d.)

Oppilaitosmaailmassa kulttuuritietoisuus merkitsee ennen kaikkea kykyä tunnistaa omia oppimiseen liittyviä itsestäänselvyytenä pitämiään asioita, ajattelu- ja toimintatapoja sekä eroavaisuuksia ja näiden ohella kykyä toimia joustavasti arvottamatta yhtä tapaa toista paremmaksi (Tampereen yliopisto, Teaching and Learnin Centre n.d).

Inklusiivisuus merkitsee varhaiskasvatuksen kontekstissa arvoa ja periaatetta, jonka mukaan kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Inklusiivisuus koskee kaikkia lapsia, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämistä sekä koko yhteiskuntaa. Inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään ja yhteisön jäsenenä.

(Opetushallitus, *Inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa* n.d.)

1.4 Tutkimusaineisto, -menetelmät ja aiempi tutkimus

Kandidaatintutkielmassa hyödynnetään kahta aineistoa:

1. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022* (Opetushallitus).
2. Haastattelut kahden varhaiskasvatuksen ammattilaisen kanssa, jotka työskentelevät päiväkodeissa ja noudattavat näitä periaatteita (*Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*) työssään.

Tutkimuksessa käytetään metodina laadullista sisällönanalyysia

(*Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*) sekä kahta varhaiskasvatuksen ammattilaisen (haastateltava 1: varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja haastateltava 2: lastenhoitaja, päiväkotia) haastattelua.

Laadullinen sisällönanalyysi on tutkimusmenetelmä, jossa tarkastellaan aineiston kertomia asioita, teemoja ja merkityksiä sen sijaan, että keskityttäisiin sen kielelliseen tai tyyllilliseen muotoon (Tietoarkisto, *Laadullinen sisällönanalyysi* n.d). Laadullinen sisällönanalyysi on ”perusmenetelmä”, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 103). Tuomi ja Sarajärvi (2002, 104) esittävät oman versionsa laadullisen sisällönanalyysin rungosta; rajataan kiinnostava aihe, käydään läpi aineisto ja merkitään olennaiset asiat, tutkimukseen kannalta epäolennaiset asiat rajataan pois aineiston

analysoinnista, merkityt asiat kerätään yhteen ja ne luokitellaan. Lopuksi kirjoitetaan yhteenveto.

Laadullista sisällönanalyysia sovelletaan tässä tutkielmassa *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022* käsittelyyn. Siitä on valittu ensin monikulttuurisuutta käsittelevät kohdat, jotka on sitten kerätty yhteen ja luokiteltu sekä peilattu tutkimustietoon ja haastateltujen kertomaan.

Haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua, joka toteutettiin etäyhteydellä. Puolistrukturoitu teemahaastattelu on haastattelumenetelmä, jossa haastattelijalla on valmiiksi suunniteltu kysymys- tai teemarunko, mutta haastattelu etenee spontaanisti. Tässä tutkimuksessa teema, jonka ympärille kysymykset rakentuivat, on monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Haastattelijalla voi esittää lisäkysymyksiä tarpeen mukaan haastattelun edetessä (Tieteen termipankki, KvaliMOTV n.d). Tässä tutkimuksessa ennalta suunniteltuja haastattelukysymyksiä oli 15, joiden lisäksi spontaaneja lisäkysymyksiä esitettiin muutamia.

Aiempaa tutkimusta on aiheesta tehty runsaasti. Suomessa tutkimuksia monikulttuurisuudesta varhaiskasvatuksessa löytyy paljon 2000-luvun alusta lähtien, jolloin monikulttuurisuus ja maahanmuutto alkoivat tulla näkyvämmäksi osaksi yhteiskuntaa; Google Scholarista ja Turun yliopiston kirjaston tietokannasta etsiessä löytyy paljon opinnäytetöitä ja muuta aiempaa tutkimusta monikulttuurisuudesta varhaiskasvatuksessa. Tutkielman valittu aihe ei näin ollen ole uniikki tai välttämättä edes kovin tuore, mutta aineistona käytetään uusimpia Vasu-perusteita ja kahta uutta varhaiskasvatuksen ammattilaisen haastattelua, jotka tarjoavat tutkimukselle uutuusarvoa ja mahdollisuuksia uuden tiedon havaitsemiseen. Aiemmasta tutkimuksesta merkittävimmät lähteet tälle tutkielmalle olivat Outi Arvolan väitöskirja *Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana* (2020), Katjamaria Halmeen ja Anita Vatajan *Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus* (2011) sekä Marja Nurmilaakson ja Anna-Leena Välimäen *Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa* (2011).

1.5 Varhaiskasvatus Suomessa

Opetushallituksen mukaan varhaiskasvatus tarkoittaa kokonaisuutta, jossa lapselle annetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa, jonka ytimessä on pedagoginen toiminta. Se on osa Suomen koulutusjärjestelmää ja tarjoaa merkittävän vaiheen

lapsen kasvun ja oppimisen kannalta. Varhaiskasvatus kattaa ikävuodet 0–6 eli ajanjakson vauvaiästä siihen asti, kun lapsi aloittaa peruskoulun. (Opetushallitus, *Mitä on varhaiskasvatus?* n.d.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Sen tulee edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä toimia syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. Varhaiskasvatus tarjoaa myös perheille apua ja tukea huoltajien kasvatustyössä. Varhaiskasvatuksessa omaksutut tiedot ja taidot lisäävät lasten osallisuutta ja tukevat heidän aktiivista rooliaan yhteiskunnan jäseninä. (Opetushallitus, *Mitä on varhaiskasvatus?* n.d.)

Varhaiskasvatukseen kuuluu myös esiopetus, joka on lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna annettavaa maksutonta opetusta. Esiopetuksessa sovelletaan varhaiskasvatukselle sopivaa pedagogiikkaa. Leikki on toiminnassa vahvasti mukana lapsen mielenkiinnon kohteet huomioiden. (Opetushallitus, *Mitä on esiopetus?* n.d.)

1.6 Tutkielman eettisyys

Varhaiskasvatus ja esiopetus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana.
(Opetushallitus, *Reimari* n.d.)

Kuten varhaiskasvatustakin on tärkeää toteuttaa kieli- ja kulttuuritietoisesti, on myös sitä käsittelevän tutkimuksen tärkeää tunnistaa nämä ulottuvuudet. Tutkielmassa ei haluta arvottaa kulttuureja, kieliä tai toimintatapoja suhteessa toisiinsa. Monikulttuurisuuden käsitettä käytetään tässä tutkielmassa sen normatiivisessa merkityksessä, jolloin merkitykseen sisältyy näkemys monikulttuurisuudesta positiivisena asiana ja voimavarana. Tutkielmalla halutaan kääntää huomio monikulttuurisuutta tukeviin ja edistäviin tekijöihin varhaiskasvatuksessa.

Koska haastattelut tehtiin anonymisti kahden varhaiskasvatuksen opettajan kanssa heidän työrooleistaan ja näkemyksistään, oli tärkeää varmistaa, etteivät he ole tunnistettavissa. Haastateltavien vastauksista jätettiin tutkimuksessa pois tunnistettavat tekijät, kuten nimi, ikä, sukupuoli, työpaikka ja paikkakunta. Anonymiteetin toivottiin lisäävän vastausten avoimuutta ja laajuutta sekä suojaavan haastateltavien yksityisyyttä.

Haastateltavat antoivat tietoon perustuvan suostumuksen osallistua tutkimukseen.

Haastateltavilta varmistettiin, että ymmärtävät tutkimukseen osallistumisen yksityiskohdat ja että heillä oli mahdollisuus kieltäytyä tai keskeyttää milloin tahansa. Haastateltaville annettiin tietosuojalomake, pyydettiin suostumus tietojen käyttöön tutkimuksessa. Haastattelut toteutettiin etäyhteydellä ja nauhoitettiin tutkielman tekoa varten. Haastateltavilla oli etukäteen tieto ja suostumus nauhoitukseen. Tutkimus toteutettiin Turun yliopiston ohjeistuksen mukaisesti.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2024) mukaan hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto.

Haastatteluaineistojen analysoinnissa haastateltavien sitaatit on näihin periaatteisiin nojaten pidetty alkuperäisessä puhekielisessä kieliasussaan autenttisen tiedon esittämiseksi.

Tulkinnassa on pyritty välittämään vastausten alkuperäinen viesti ja noudattamaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita.

2 Aineisto

Tutkielman aineistoksi valikoituivat Opetushallituksen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 sekä kaksi varhaiskasvatuksen ammattilaisen haastattelua.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 edustavat tutkimushetkellä voimassa olevaa sääntelyä. Laadullinen haastatteluaineisto tarjoaa kokemukseen perustuvaa asiantuntijätietoa Vasu-perusteiden toteutumisesta käytännössä. Yhdistämällä asiakirja-aineiston ja haastattelut voidaan tarkastella varhaiskasvatuksen tavoitteita ja niiden toteutumista käytännössä suhteessa toisiinsa.

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 9).

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää, johon kuuluu myös esiopetus. Esiopetus kuuluu perusopetuslain piiriin ja sitä ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, johon ei tässä tutkielmassa kuitenkaan syvennyttä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 9.)

Vasu-perusteissa 2022 (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 17) kerrotaan, että varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatukseen, valtioneuvoston asetukseen varhaiskasvatuksesta, varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, hallintolakiin ja lakiin viranomaisen toiminnan julkisuudesta. Huomioon otetaan myös muita velvoitteita, kuten yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeussopimus, YK:n lapsen oikeuksien sopimus, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään Suomessa inklusioperiaatteen mukaisesti, mikä merkitsee sitä, että kaikilla lapsilla on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen riippumatta tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta. Tukea tarvitsevien lasten kohdalla varhaiskasvatuksen toteutuksessa sovelletaan varhaiskasvatuslain lisäksi sosiaalihuoltolakia, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia ja terveydenhuoltolakia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 17.)

Varhaiskasvatuslaissa (3 §) on listattu suomalaisen varhaiskasvatuksen kymmenen tavoitetta. Niissä huomioidaan lapsen oikeudet hyvinvointiin ja terveyteen, kasvuun ja kehitykseen, turvalliseen ympäristöön, oppimiseen ja sen tukeen, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen mahdollisuuksiin, yksilölliseen tukeen, mahdollisuuksiin vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja huoltajan oikeuteen olla osana varhaiskasvatuksen toteutusta. Varhaiskasvatuksen toteuttajalla on tärkeä tehtävä myös lapsen kasvun ja kasvatuksen täydentäjänä, mutta ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta on lasten huoltajilla (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 9).

2.2 Miten monikulttuurisuus näkyy Varhaiskasvatuksen perusteissa 2022

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2022 käsitellään valtakunnallisen tason varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia ja lapsikohtaisia varhaiskasvatussuunnitelmia. Vasu-perusteiden seitsemässä luvussa perehdytään varhaiskasvatuksen tehtäviin ja yleisiin tavoitteisiin, varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen, lapsen tukeen, vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan sekä varhaiskasvatuksen toiminnan arviointiin ja kehittämiseen.

Suunnitelmassa monikulttuurisuuden kannalta huomionarvoista sisältöä on erityisesti luvussa *2. Varhaiskasvatuksen tehtävät ja tavoitteet (2.4 Arvoperusta, 2.7 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu)*, luvussa *3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri (3.1 Osallisuus yhdenvertaisuus ja tasa-arvo* sekä samassa luvussa *Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus)* ja luvussa *4. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri (4.5 Kielten rikas maailma* sekä samassa luvussa *Minä ja meidän yhteisömme, 4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia* sekä samassa luvussa *Kaksikielinen varhaiskasvatus*). Tasa-arvo, inklusio, yhdenvertaisuus ja kulttuurisen moninaisuuden arvostaminen kulkevat kuitenkin taustalla yhtenä pääperiaatteista läpi koko asiakirjan.

Vasu-perusteet 2022 luvussa *2.4 Arvoperusta* todetaan, että varhaiskasvatussuunnitelman arvoperustan luovat YK:n Lapsen oikeuksien sopimus, varhaiskasvatuslaki ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus. Näiden periaatteita noudattaen lapsen edun tulee olla etusijalla, lapsella on oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun,

lapsen mielipide on otettava huomioon, lasten ja perheiden kohtelun on oltava yhdenvertaista ja tasa-arvoista, inklusiivisten periaatteiden tulee toteutua ja lasta ei tule syrjiä (Opetushallitus 2022, 22). Varhaiskasvatuksen tulee olla uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitoutumatonta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 19), eikä kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa tule hyväksyä missään muodossa tai keneltäkään (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 22). Varhaiskasvatuksessa työskentelevän henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri ja suhtautua myös lasten perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatuskäsityksiin avoimesti ja kunnioittavasti (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 23).

Vasu-perusteissa 2022 luvun 2.7 alla, kohdassa *Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu*, käsitellään sosiaalisten vuorovaikutustaitojen ja kulttuurisen osaamisen oppimisen merkitystä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää näiden taitojen oppimista lapsille sopivalla tavalla. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Kokemusten jakaminen erilaisista perinteistä leikkien, ruokailuhetkien ja juhlien kautta on hyvä keino tutustua erilaisiin kulttuureihin lapsille sopivalla tavalla ja tukea heitä myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 27).

Vasu-perusteet 2022 luvun 3.1 alla käsitellyssä ovat *Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo* sekä *Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus*. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inklusion lähtökohdista. Inklusiivisessa toimintakulttuurissa lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksesta kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo huomioidaan varhaiskasvatuksen kaikessa toiminnassa. Lapset oppivat, että yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Inklusiivisen toimintakulttuurin edistäminen edellyttää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Tärkeää on myös pohtia, miten asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus ja kulttuurinen moninaisuus nähdään varhaiskasvatuksessa voimavarana. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on myös edistää kulttuurisesti kestävästä kehityksestä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 34.)

Vasu-perusteet 2022 luvussa 4 käsitellään varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Alaluvussa 4.5 *Kielten rikas maailma* käsitellään lasten kielellisten taitojen, valmiuksien ja identiteetin kehitystä. Lasten kielellistä kehitystä edistää monipuolinen kieliympäristö varhaiskasvatuksessa mutta myös yhteistyö huoltajien kanssa. Huoltajien yhteistyötä varhaiskasvatuksen toteutuksessa painotetaan muuallakin suunnitelmassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 44–45.) Samassa alaluvussa otsikon *Minä ja meidän yhteisömme* alla käsitellään varhaiskasvatuksen roolia lapsen kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun, ajattelun ja oppimisen laaja-alaisen osaamisen tukijana. Alaluvussa käsitellään myös eettisen ajattelun taitojen kehittymistä ja katsomuskasvatusta, jossa tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset – myös uskonottomuus. Katsomuskasvatusta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Lapsia opetetaan myös suuntaamaan mielenkiintonsa historiallisiin asioihin ja hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Yhdessä lasten kanssa tarkastellaan ihmisten sukupuolten ja perheiden moninaisuutta, minkä tarkoituksena on saada lapsille ymmärrys siitä, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 49.)

Alaluvussa 4.6 *Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia* sekä samassa luvussa *Kaksikielinen varhaiskasvatus* jatketaan lasten kielellisillä oikeuksilla. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että lapsi saa varhaiskasvatusta äidinkielenä olevan suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää myös viittomakielellä tai romanikielellä. Myös muita kieliä voidaan käyttää, mikäli se ei vaaranna asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Samalla on myös huolehdittava lasten äidinkielenä olevan suomen tai ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Mahdollisen kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen. Monipuolisesti tuetaan myös vieras- ja monikielisten lasten kielitaidon, kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Lopullinen vastuu lasten oman äidinkielen tai kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on perheellä. Huoltajien kanssa toimittaessa käytetään tarvittaessa tulkkia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 54–55.)

Kaikkiaan monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus, kieli- ja kulttuuritietoisuus ja inklusiivisuus on nähtävissä läpi Vasu-perusteiden 2022. Suunnitelmassa tuodaan esille näiden periaatteiden tärkeys kaikille varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille.

2.3 Varhaiskasvatuksen ammattilaisten haastattelut

Haastattelut toteutettiin kahdelle varhaiskasvatuksen ammattilaiselle (haastateltava 1: varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja haastateltava 2: lastenhoitaja, päiväkotiki) etäyhteydellä. Haastateltavan 1 haastattelu kesti noin 60 minuuttia ja haastateltavan 2 noin 40 minuuttia.

Haastateltava 1 on toiminut esikouluopettajana ja nyt varhaiskasvatuksen erityisopettajana. Hän ohjaa erityisesti ryhmiä sekä ryhmien vastuuolettajia työssään. Haastateltavan 1 vastauksista ja olemuksesta välittyi kokonaisvaltainen ja käytännönläheinen näkemys siitä, miten monikulttuurisuus näyttäytyy arjessa sekä mitä se merkitsee varhaiskasvatuksessa arjen tasolla. Hänestä monikulttuurisuus ei ole erillinen teema varhaiskasvatuksessa vaan osa päivittäistä pedagogiikkaa, jossa jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet ja kieli- ja kulttuuritausta tulee huomioiduksi.

Haastateltava 1 kokee monikulttuurisuuden lisäävän työn vaativuutta, mutta samalla kokee sen tuovan paljon pedagogiseen toimintaan. Haastateltava 1 käyttää apunaan lapsien kielellisessä tukemisessa kuvia, tukiviittomia ja visuaalisia tukikeinoja. Hän huomioi lasten erilaiset taustat esimerkiksi leikin ohjauksessa ja pyrkii tukemaan jokaista lasta osallistumaan ryhmän toimintaan. Monikulttuurisuus on siis konkreettisesti läsnä kommunikaatiossa, ohjaamisessa ja vuorovaikutussuhteissa.

Haastateltava 2 antoi laajasti varhaiskasvatuksen arkeen liittyvää näkemystä ja tietoa. Hän on työskennellyt lastenhoitajana päiväkodissa 10,5 vuotta ja hänellä on kokemusta maahanmuuttajataustaisista lapsista varhaiskasvatuksessa. Haastateltava 2 on toiminut kolme vuotta työajastaan kaksikielisessä (suomi ja ruotsi) työympäristössä. Hänellä on kokemusta lasten avustamisesta kielellisissä vaikeuksissa ja erilaisten tukitoimien käytöstä, kuten tukiviittomat, lorut, leikki- ja kuvat. Hän kokee monikulttuurisuuden tuovan paljon hyvää varhaiskasvatukseen ja pitää sen moninaisuutta rikkautena työympäristössä. Haastateltava 2 on ollut mukana järjestämässä lapsille erilaisia teemapäiviä, jossa eri maista ja kulttuureista tulevat lapset pääsevät esittelemään omaa musiikkiaan sekä esineistöään. Hänestä on tärkeää kanavoida työssään toimintaa ja käytöstä, joka saa lapset tuntemaan olonsa arvokkaaksi juuri sellaisena kuin he ovat.

2.3.1 Haastateltavien kokemuksia ja ajatuksia

Molemmat haastateltavat kertoivat päiväkotien teemaviikoista, joissa lapset pääsivät kertomaan omista kokemuksistaan tai oman kulttuurinsa piirteistä, kuten ruokakulttuurista, musiikista ja esineistöstä. Haastateltava 1 kertoi ”Viikon lapsi” -teemasta, jossa lapsi pääsi kertomaan itsestään jotain erityistä ja tekemään sekä kulttuuristaan että itsestään näkyvän.

...Tämmöinen teema ”viikon lapsi”, lapsi voi kertoa itsestään jotain erityistä. Siinä kohtaa tehdään näkyväksi lasta. Tottakai siinä arjen puheessa kuinka sä huomioit sen lapsen ja lapsen osallisuuden. Haluan erityisesti erityisopettajana varsinkin tukea sitten sellaisia, joilla näkyy että ne kaipaa sitä tukea. Sitten tavallaan saadaan heitä jotenkin näkyväksi ja osallistumaan eri keinoin. (Haastateltava 1 2025.)

Haastateltava 2 kertoi teemahetkistä, jossa on kuunneltu eri kulttuurien musiikkia, tutkittu esineistöä ja koettu makuelämyksiä. Haastateltava 2 mukaan tällä pyrittiin vahvistamaan lasten kulttuuri identiteettiä ja lapset innostuivat näistä hetkistä.

Meillä on ollut semmoisia teemapäiviä, jossa esimerkiksi Afrikasta kotoisin olevat lapset ovat voineet tuoda esineistöä ja musiikkia, Sen kyllä huomasi lapsista, että he olivat innoissaan, kun saivat kertoa niistä esineistä mitä he toivat. (Haastateltava 2 2025.)

Tällaiset ”kulttuurikokeilut” ovat linjassa *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022* ohjeistuksien kanssa. Lasten kyky omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria vahvistuvat varhaiskasvatuksessa saatujen kokemusten ja tiedon kautta. Mallia näyttämällä, myönteisellä ja rohkaisevalla asenteella henkilöstö auttaa lapsia kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 27.)

Monikulttuurisessa päiväkodissa myös suomalaisille lapsille tarjoutuu tilaisuus harjoitella tärkeitä kansalaistaitoja. Globaalissa yhteiskunnassa menestyvät parhaiten ne, joilla on taitoja toimia eri kulttuurien parissa. Lapset alkavat hahmottaa erilaisuutta jopa 2–3-vuotiaana ja kouluun mennessä lapset ovat jo muodostaneet ajattelumalleja toisia kohtaan, jotka heijastelevat ympäristön näkemyksiä ja stereotyyppioita. Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla

voidaan auttaa lapsia ymmärtämään, etteivät eroavaisuudet ihmisten välillä aiheuta ongelmia, vaan se, miten niihin suhtaudutaan. Monimuotoisuudesta on tärkeää voida keskustella avoimesti yhdessä kasvattajien kanssa. (Halme & Vataja 2011, 43–44.)

Haastateltavan 1 mukaan monikielisten lasten tukeminen vaatii erityisen paljon tietoista pedagogista suunnittelua. Hän korostaa ohjanneensa eri ryhmiä käyttämään selkeää kieltä, selkeitä ohjeita, eleitä viittomia, kuvia sekä toistoja puheessa ja kommunikoinnissa. Haastateltava 1 pyrkii jokapäiväisessä työelämässään tekemään kielen näkyväksi ja saavutettavaksi lapselle, jolla ei vielä ole vahvaa suomen kielen taitoa. Haastateltava 1 painottaa, että opettajan oma persoona ja toimintatapa vaikuttavat siihen, miten monikulttuurisuutta huomioidaan. Opettajan asenne, sensitiivisyys, arvot ja joustavuus voi vaikuttaa siihen, miten monikulttuurisuutta huomioidaan.

2.3.2 Leikki ja ohjattu leikki

Leikki on lasten tapa kommunikoida. Se on tie lasten kokemuksiin, tunteisiin ja ajatteluun. Leikki ja kieli ovat kulttuuriin sitoutuneita ilmiöitä. (Helenius & Korhonen 2011, 70.)

Haastateltavista molemmat pitivät leikkiä tärkeänä ikävaiheeseen sopivana keinona vahvistaa lasten kielitaitoa ja sosiaalista osaamista.

Vasu-perusteissa ohjeistetaan henkilöstöä tunnistamaan leikkiä rajoittavia tekijöitä sekä kehittämään leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. ”Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa.” Leikin tärkeyttä painotetaan ja leikille tulee mahdollistaa aika ja tila. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 33.)

Lapsilta ehkä odotetaan, että he nyt muka itsestään jotenkin oppivat siellä. Meidän kuitenkin kuuluu mennä niiden lasten keskelle leikkimään. Ei me voida olla sivustaseuraajina, meillä on hirveän iso rooli vuorovaikutuksessa ja siitä puhutaan, että pedagogiikkaahan arvioidaan eikä niinkään lapsia. [...] Sillä on iso merkitys, kuinka me osallistutaan lasten leikkeihin, kuinka me kannatellaan niitten leikkiroolia ja sosiaalisia vuorovaikutuksia. Se on se meidän tehtävä. (Haastateltava 1 2025.)

Haastateltava 1 painottaa ohjaajan leikkiin osallistumisen merkitystä. Hän mainitsee myös, että opettajien tehtävänä on ohjata leikkiä, jotta kaikki lapset pääsisivät mukaan – muuten

lapsille, joilla suomen kielen taito on vielä heikko voi syntyä syrjäytyneisyyttä, joka voi johtaa oppimisvaikeuksiin. Hänen mukaansa leikki toimii kielen oppimisen välineenä, rakentaa yhteisöllisyyttä, vähentää kielimuuria ja antaa lapselle mahdollisuuden tulla ymmärretyksi.

Ihminen omaksuu ympäristönsä valmiita kulttuurisia muotoja yksilönkehityksen myötä. Kieli opitaan kommunikaatiossa yhdessä kehittyneempien kanssa, joilla kielitaito on hallussa. Varhaiskasvatuksessa isoissa lapsiryhmissä kielen kehityksen viivästyminen on yleistä. Lapset kommunikoivat keskenään ja tämän tähden on tärkeää, että alle kolmivuotiaiden ryhmissä, jossa kieltä vasta opetellaan ja lapset eivät voi toimia toisilleen kielellisinä malleina, toiminta suunnitellaan erityisesti vuorovaikutuksen kannalta huolellisesti. (Helenius & Korhonen 2011, 70–71.) Lasten kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun tukeminen on yksi Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esitellyistä kuudesta laaja-alaisen osaamisen osa-alueista. Laaja-alainen osaaminen merkitsee kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Pedagogisen toiminnan laadukas toteutus vahvistaa laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 26.)

Aikuisten pitää ohjata sitä leikkiä, olla mukana siellä leikistä [...] totta kai on ihanaa, että lapsi saa valita leikkejä ja kavereita, joista hän pitää. Mutta sitten pitää myös ohjata leikkimään yhdessä [...] että aikuinen on mukana siellä sanottamassa

Myös pienten ryhmässä – no kun siellä ei oikein kukaan kommunikoi hyvin toistensa kanssa – se on maahanmuuttajien kanssa vähän sama joo, että pitää olla semmoisia niinku hyvin helppoja ja semmoista selkeätä ohjausta, koska vähän niinku pienten ryhmässä oli sitten vaikka samankielisiä lapsia joilla ei ole vielä kielitaito kehittynyt niin ei ole selkeästi kyllä he löytää aina siitä kavereita ja sitten kun aikuiset tukee siinä. (Haastateltava 2 2025.)

Haastateltava 2 painottaa myös aikuisten leikkiin osallistumisen ja ohjauksen merkitystä lapsen vuorovaikutuksen ja kehityksen kannalta. Selkeiden ohjeiden ja selkokielen käyttö on tärkeää lasten ja aikuisten välillä.

Outi Arvola (2021) on väitöskirjassaan tutkinut eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuutta ja oppimista varhaiskasvatuksessa. Arvolan tutkimuksen yhdessä osatutkimuksessa (lasten sosiaaliset roolit ja aktiviteetit) leikki-tilanteessa havainnoitiin eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla lapsilla vähemmän osallisuutta kuin kantaväestön lapsilla (Arvola 2021, 56). Eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla lapsilla havainnoitiin vähemmän roolileikkejä kuin kantasuomalaisilla lapsilla, mutta eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset leikkivät heitä enemmän sääntöleikkejä (Arvola ja muut 2017, 170). Arvolan (2021) mukaan lasten osallisuus oli tutkimuksessa tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä lasten emootioihin, muihin lapsiin tai lapsiryhmään, ja roolileikkiin. Osallisuus näkyy erityisesti roolileikki-tilanteessa ja kaverisuhteissa. (Arvola 2021, 64.) Tästä voidaan päätellä, että eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallistumista roolileikkeihin ja heidän kaverisuhteidensa tukemista tulisi huomioida käytännössä paremmin heidän osallisuuden kokemuksen vahvistamiseksi. Vasu-perusteissa ohjeistetaan, että henkilöstön tulee tukea lasten vertaissuhteiden syntymistä ja vaalia ystävyys-suhteita (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 33).

Monikulttuurisuuskasvatus ei kuulu vain etnisille vähemmistöille, vaan kaikille lapsille. Päiväkodeissa suunnataan usein tiedostamatta toimenpiteitä maahanmuuttajataustaisiin lapsiin, vaikka monet etnisistä vähemmistöjä auttavat uudistukset ovat tuoneet valtakulttuurin lapsille parempia oppimistuloksia ja lisänneet positiivista yhteishenkeä. (Halme & Vataja 2011, 44.)

Musiikki on ollut tosi tärkeässä roolissa, niinku mä tuossa äsken puhuinkin ja sitten se semmoinen sen kielen näkyväksi tekeminen, sanoittaminen, ääni ja lukeminen, loruttelu, kaikki semmoinen yhteinen leikki tavallaan, just se kuvien käyttö, että sulla on jotain, että sä pystyt monikanavaisesti viestimään.

Kuvien käyttöä, sanallistamista, asioita pitää sanallistaa tosi paljon ääneen ja tavallaan sitten ehkä se semmoinen, että kohdataan ne lapset tasavertaisesti siellä ryhmässä, että lapset oppis leikkimään, että tukee tavallaan niitä sosiaalisia vuorovaikutustilanteita, menee mukaan lasten leikkeihin. Se on tosi tärkeä että leikit heidän kanssaan. Ettet kattele vaan vierestä, vaan meet, että kyllä sun täytyy erityisellä tavalla mennä mukaan ja sanottaa niitä leikkejä. Ja käyttää niitä kuvia sitten ne on tosi paljon apuna.

Meillä on esimerkiksi leikin valintatauluja käytössä, että ne on tavallaan sellaisia konkreettisia juttuja kanssa [...] sitten voi olla, että aikuinen ottaa enemmän roolia siinä ja miettii niitä, että keitä voisi houkutella siihen samaan yhteiseen leikkiin.
(Haastateltava 1 2025.)

Haastateltavan 1 mainitsema ”loruttelu” on tehokas keino opettaa lapsia. Kortista luetaan loru ja tämän jälkeen käsitellään siihen liittyvä kuva. Jo hyvin pienenä lapset oppivat yhdistämään lorun osat ja kuvat toisiinsa. Lorukorttien avulla kehitetään alle kolmivuotiaiden havaitsemista ja muistia. Havainnoinnin oppiminen on tärkeä osa kielellistä kehitystä ja oppimisen perustaa. Lorupussi ja lorukortit ovat välineitä, joilla voi auttaa lasta ilmaisemaan tunteitaan ja lisätä tämän tietoisuutta ympäröivästä maailmasta. Lorut auttavat lasta muodostamaan visuaalisia mielikuvia ja tämän lisäksi puheen muodossa lapsen kielellinen tietoisuus kasvaa. (Nurmilaakso 2011, 37.)

Lorutuksen tapaan ”sadutus” on hyvä iästä riippumaton keino motivoida lasta kielen tutkimiseen ja antaa lapselle kirjoitetun ja puhutun kielen merkitystä. Sadutus soveltuu erittäin hyvin monikielellisille lapsille. Sinä käytetään apuna kuvia, kortteja ja pieniä esineitä, jotka tukevat lapsen puheilmaisua ja auttavat lasta löytämään ideoita tarinaansa. (Halme & Vataja 2011, 28.)

Haastateltavat kertoivat molemmat hyödyntävänsä erilaisia apuvälineitä, kuten kuvia, tukiviittomia, selkokieltä, musiikkia ja loruttelua työssään. Tämä tukee Vasu-perusteiden mainitsemia leikkiin liittyviä elementtejä: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Vasu-perusteiden mukaan leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana ja se luo perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lorut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 43.)

2.3.3 Kodin rooli

Varhaiskasvatuksessa tehtävä yhteistyö huoltajien kanssa on kirjattu varhaiskasvatuslakiin (Varhaiskasvatuslaki 3 §). Vasu-perusteissa kerrotaan huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä tähdättävän lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen.

”Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 37.)

Haastattelukysymyksistä kaksi käsittelivät yhteistyötä huoltajien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välillä. Haastateltavat puhuivat huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä muidenkin haastattelukysymysten yhteydessä ja näkivät selvästi kodin kanssa tehtävän yhteistyön tärkeänä. Haastateltava 2 kertoi huoltajan toiveesta lapseensa liittyen:

Joo ja sitten, kun tulee niitä toiveita ruokavaliosta ja muista, niin ne kuullaan ja toteutetaan ja otetaan ystävällisesti vastaan [...] Mulle yksi isä – hän ei ollut kun 2 kuukautta asunut Suomessa – ja pidin tulkin välityksellä keskustelun, hän toi pienen – siis juuri yksi vuotta täyttäneen – lapsensa päivähöitoon ja kysyin sitten, että varmaan jännittää ja mimmoisia ajatuksia, joihin hän sanoi mulle ihanasti. He oli käynyt sitten jo tutustumassa muutamia kertoja, hän oli ollut mukana ja lapsi leikkinyt aina sen puoli tuntia-tunnin ja sitten he lähti kotiin, niin hän sanoo mulle näin, että heistä tuntuu hyvältä sen lapsen äidin kanssa, että heistä tuntuu ihan kun olisitte sellaisia toisia äitejä näille, kun te huolehditte päivän heistä! Että luultavasti oltiin onnistuttu niiden muutamien päivien aikana sitten, kun niin oli tullut sitten jo semmoinen ajatus heille, että he tuo hyvillä mielin lapsensa, vaikka meillä ei ollut yhteistä kieltä, tai sitten jonkin verran englantia, että me oltiin kuitenkin vähän pystytty kommunikoimaan. (Haastateltava 2 2025.)

Luottamuksellisen ilmapiirin hyödyistä ohjeistaa Vasu-perusteet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 38) ja haastateltava 2 huomioikin luottamuksen syntyvän avoimen ja ystävällisen vastaanoton ja kommunikaation kautta. Myös uskonnollisten ja kulttuuristen seikkojen huomiointi on tärkeää luottamussuhteen syntymisessä:

Yksi perhe toivoi että miespuolinen hoitaja ei mene vessaan tyttö lapsen kanssa ja siis tällöisiä, niin ne pyritään toteuttamaan niinku perheen näiden katsomusten mukaisesti. Ruokailuasioissa on paljon tietty näitä sianlihattomuutta ja kasvisruokailu ja muuta, että kaikki tällöiset nykyään kohtuullisen helppokin toteuttaa päiväkodissa. (Haastateltava 2 2025.)

Vasu-perusteiden (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 34) mukaan varhaiskasvatuksessa henkilöstöltä edellytetään “tietoa kulttuureista ja katsomuksista sekä

taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan”.

Kulttuurisensitiivinen, arvostava ja tasavertainen suhtautuminen rakentaa luottamuksellista ilmapiiriä, mikä puolestaan tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 21).

Meillä oli aina aloituskeskustelu johon oli varattu runsaasti aikaa, jolloin vanhemmat sai kertoa omia mielipiteitä tai toiveitaan. [...] Yleensä käytiin läpi ne ruokailut ja uskontoon liittyvät asiat, jos siitä on jotakin [...] ja sitten on se että kun on se kielihaaste. [...] voitiin tilata tulkki [...] (tai) puhelimesta käytössä tulkki-appi, josta pystyy ihan tämmöisiä päivittäisiin tarpeisiin, aika nopeallakin temmolla saamaan hetkeksi tulkin [...] Määkin on jonkin verran niin tulkki-keskusteluja käynyt joo ja oon huomannut että vanhemmat on monesti vähän varautuneita tai ollut sillain hiukan ulkona, että sitten kun saadaan käytyä se tulkkeskustelu, niin sitten vuorovaikutus heidän kanssaan jotenkin aukeaa, koska löytyy joku, joka varmistaa sen yhteisen kielen. (Haastateltava 2 2025.)

Monikulttuurisuuden huomioimisen kannalta merkittävää on, että Vasu-perusteissa ohjeistetaan huomioimaan perheiden moninaisuus ja lasten yksilölliset tarpeet sekä se, että ulkomaalaislakiin (203 §) ja kielilakiin (18 §) nojaten keskusteluissa on tarvittaessa käytettävä tulkkiä molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi. Henkilöstön tulee sekä keskenään että huoltajien kanssa keskustella kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 37.) Haastateltavilla oli kummallakin kokemuksia sekä englannin käytöstä tukikielenä että tulkkipalveluiden hyödyntämisestä huoltajien kanssa kommunikoidessa.

... Meillä on tullut tulkki olla aika keskeisessä roolissa myös, [...] mutta että kyllä me niinku yritetään sitten aina rohkeasti mäkin aina soitan perheisiin käytän englantia mä oon käynyt tosi paljon englanninkielisiä puhelinsoittoja koteihin rohkeana vaan kyllä sitten vaikka meillä ei ole niinku välttämättä paljon yhteistä kieltä. (Haastateltava 1 2025.)

Kodin ja päiväkodin yhteistyö on tärkeää, mutta se voi olla ajoittain haastavaa. Haasteita tuottaa kielimuuri, joidenkin lasten vanhemmat eivät osaa suomen kieltä tai englantia. Kun varhaiskasvatuksen ammattilaisella ja vanhemmalla ei ole yhteistä kieltä, tulkkipalveluista on

suuri apu. Luottamuksen rakentaminen vie haastateltavan 1 mukaan aikaa, mutta haastateltava 2 korostaa pienten tekojen ja avoimen suhtautumisen merkitystä. Yhteistyöhön perheen kanssa tulee suhtautua sensitiivisesti ja antaa tilaa kulttuurieroille. Haastateltava 1 kokee, että monikulttuurisuus tuo mukanaan uusia haasteita ja ne edellyttävät jatkuvaa kehitystä ja tietoista toimintaa lasten ja huoltajien kanssa.

3 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia suomalaista varhaiskasvatusta ja sen monikulttuurisuutta kahden varhaiskasvatuksen ammattilaisen haastattelujen sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 -asiakirjan avulla. Tutkimuksen tuloksena monikulttuurisuus on nykypäivän varhaiskasvatuksessa osa arkipäivää. Monikulttuurisuus tuo mukanaan erilaisia haasteita ja mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen. Nämä haasteet ja mahdollisuudet edellyttävät varhaiskasvatuksen ammattilaisilta vastaanottavaisuutta sekä jatkuvaa oppimista. Vasu-perusteet painottavat yhdenvertaisuutta sekä lapsen kielellisen ja kulttuurisen identiteetin tukemista. Tällaiset tavoitteet tulevat esiin myös haastateltavien vastauksissa, mikä kertoo valtakunnallisten linjausten tehokkuudesta ja toimivuudesta.

Haastattelujen perusteella kävi ilmi, että monikulttuurinen työote toteutuu arjen kohtaamisissa. Ammattilaisten vuorovaikutus huoltajien kanssa on merkittävä osa toimivan varhaiskasvatuksen järjestämistä. Ammattilaisten vuorovaikutus lasten kanssa, leikin tukeminen ja kielelliset ratkaisut rakentavat yhdenvertaista toimintaympäristöä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 tarjoaa toimintamallin varhaiskasvatuksen ammattilaisille, mutta sen toteutuminen vaatii näiltä ammattilaisilta jatkuvaa reflektiota.

Lapset alkavat hahmottaa erilaisuutta jo 2–3-vuotiaana ja koulun aloitukseen mennessä lapset ovat jo muodostaneet ajattelumalleja toisia kohtaan. Nämä ajattelumallit heijastelevat ympäristön näkemyksiä ja stereotypioita. (Halme & Vataja 2011, 43–44.) Haastatteluissa varhaiskasvatuksen ammattilaiset kertoivat hyödyntävänsä erilaisia kielellisiä ja kuvallisia keinoja, jotta jokainen lapsi pääsee mukaan leikkiin ja kokee tulevaisuutta ymmärretyksi. Ammattilaisten on tärkeää tukea paitsi lapsen kielellistä- ja kulttuurista identiteettiä myös ystävyys-suhteiden muodostumista, kuten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteetkin ohjeistavat.

Monikulttuurisuus tuo mukanaan mahdollisuuksia myös kantaväestön lapsille. Globaalissa yhteiskunnassa menestyvät parhaiten ne, joilla on taitoja toimia eri kulttuurien parissa. Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla voidaan auttaa lapsia ymmärtämään, etteivät eroavaisuudet ihmisten välillä aiheuta ongelmia, vaan se, miten niihin suhtaudutaan. (Halme & Vataja 2011, 43–44.)

Tutkimuksen perusteella voidaan suositella, että varhaiskasvatuksen toteuttajat tarkastelisivat säännöllisesti monikulttuuristen, kielitietoisten ja kulttuuritietoisten käytäntöjen toteutumista ja kävisivät dialogia huoltajien kanssa yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumiseksi. Tulevaisuuden monikulttuurisessa yhteiskunnassa tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus toteutuvat vain, jos lapsille annetaan valmiudet toimia erilaisissa kulttuurisissa ympäristöissä (Halme & Vataja 2011, 43).

Lähteet

- Arvola, O. (2021). *Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana*. Väitöskirja. Kasvatuksen elinikäisen oppimisen ja vertailevan koulutustutkimuksen ohjelma (KEVEKO). Turku: Turun yliopiston julkaisuja.
- Arvola, O., Reunamo, J., Kyttälä, M. (2017). Maahanmuuttajataustaiset lapset varhaiskasvatuksessa: Kasvattajien näkemykset lasten taidoista ja tuen tarpeesta. *Kasvatus* 48 (3), 161–173.
- Halme, K., Vataja, A., (2011). *Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus*. Helsinki: Tammi.
- Helenius, A., Korhonen, R., (2011). Leikistä kieleen. s. 70–75. Teoksessa *Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Helsinki: Unigrafia Oy – Yliopistopaino.
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. (2021). Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>. Viitattu 23.11.2025.
- Kielilaki 423/2003. Annettu Helsingissä 6.6.2003. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2003/423#Säädösteksti>. Viitattu: 19.1.2026.
- Nurmilaakso, M., (2011). Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. s. 31-41. Teoksessa: *Lapsi ja kieli – Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Nurmilaakso, M., Välimäki, A-L. (toim.) Helsinki: Unigrafia Oy – Yliopistopaino, Helsinki.
- Opetushallitus. (2023). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Määräykset ja ohjeet 2022:2a, Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf
- Opetushallitus. (n.d). *Inklusio varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-tueksi/inkluisio-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>. Viitattu: 6.12.2025.
- Opetushallitus. (n.d). *Mitä on esiopetus?* Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-esiopetus>. Viitattu 6.12.2025.

Opetushallitus. (n.d). *Mitä on varhaiskasvatus?* Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>. Viitattu 26.11.2025.

Opetushallitus. (n.d). *Reimari – varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden kehittämisverkosto*. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen/reimari-varhaiskasvatuksen-ja-esiopetuksen-kielellisen-ja-kulttuurisen-moninaisuuden>. Viitattu 18.1.2026.

Opetushallitus. *Kielitietoinen opetus – Kielitietoinen koulu*. (2014). Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/15664-oph-kielitietoinen-opetus-kielitietoinen-koulu_netiversio.pdf. Viitattu 18.1.2026.

Perälä, M., Weintraub, D. (n.d.) *Kulttuuritietoisuus – Ymmärrystä itsestä ja muista*. Opetushallitus. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kulttuuritietoisuus-ymmarrysta-itsesta-ja-muista>. Viitattu 18.1.2026.

Pietiläinen, M., Wallenius, M. (24.11.2023). *Lasten osuus väestöstä laskenut tuntuvasti – joka kymmenes on ulkomaalaistaustainen*. Tilastokeskus. Saatavilla: <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/lasten-osuus-vaestosta-laskenut-tuntuvasti-joka-kymmenes-on-ulkomaalaistaustainen>. Viitattu 18.1.2026.

Remsu, N. (2006). *Tuhat ja yksi kieltä pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksessa – Selvitys varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustilanteesta kunnan järjestämässä päivähoidossa pääkaupunkiseudulla helmikuussa 2005*. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Yliopistopaino.

Ruokolainen, I., Kuukka, K., Voipio-Huovinen, S. (13.11.2023). *Kielitietoisuus kuuluu kaikille!* Blogi, Opetushallitus. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/blogi/kielitietoisuus-kuuluu-kaikille>. 18.12026.

Teaching and Learning Centre, Tampereen yliopisto. *Kulttuuritietoisuus*. (n.d). Saatavilla: <https://sites.tuni.fi/tlc/moninaisuus-korkeakoulussa/kulttuuritietoisuus/>. Viitattu 18.1.2026

TEPA-termipankki. (n.d). *Yhdenvertaisuus*. Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma – Sanastokeskus. Saatavilla: <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/kielitietoisuus>. Viitattu 23.11.2025.

Tieteen termipankki. (n.d). *Puolistrukturoitu haastattelu*. Saatavilla:

https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:puolistrukturoitu_haastattelu. Viitattu: 6.12.2025.

Tietoarkisto, KvaliMOTV. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. (n.d). *Teemahaastattelu*.

Saatavilla: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html Viitattu: 24.11.2025.

Tilastokeskus. (28.5.2025). *Maahanmuutto, maastamuutto ja nettomaahanmuutto kunnittain*

1990–2024, Muuttoliike. Saatavilla: <https://stat.fi/tilasto/muutl>. Viitattu 6.12.2025.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). (22.4.2024).

Saatavissa: <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>. Viitattu 18.1.2026.

Ulkomaalaislaki, 301/2004. Annettu Helsingissä 30.4.2004. Saatavilla:

<https://www.finlex.fi/eli?uri=http://data.finlex.fi/eli/sd/2004/301/ajantasa/2025-12-22/fin>

Viitattu: 19.1.2026.

Varhaiskasvatuslaki, 540/2018. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavilla:

<https://www.finlex.fi/eli?uri=http://data.finlex.fi/eli/sd/2018/540/ajantasa/2025-12-30/fin>

Viitattu: 19.1.2026.

Vitikainen, A. (15.8.2014). *Monikulttuurisuus*. Ensyklopedia Logos, Filosofia.fi.

Saatavilla: <https://filosofia.fi/fi/ensyklopedia/monikulttuurisuus#Monikulttuurisuus-termin%20moninaisuus>. Viitattu 24.11.2025.

Liitteet

Haastattelukysymykset

Haastattelukysymykset muodostettiin Vasu-perusteista 2022 poimittujen teemojen mukaan.

Haastattelukysymykset:

1. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa
  - Kuinka kauan olet ollut varhaiskasvatuksen alalla töissä?
  - Miten koet kulttuurisen moninaisuuden vaikuttavan päivittäiseen työhösi varhaiskasvatuksessa?
  - Onko sinulla keinoja, joilla vahvistat lasten kulttuurista identiteettiä ja vuorovaikutustaitoja monikulttuurisessa ryhmässä?
2. Kielitietoisuus ja monikielisyys
  - Miten tuet lasten monikielisyyttä ja kielellistä kehitystä arjessa?
  - Millaisia haasteita ja mahdollisuuksia olet kokenut, kun työskentelet lasten kanssa, joilla on eri äidinkielet?
3. Kulttuurinen osaaminen ja vuorovaikutus
  - Kuinka huomioit lasten erilaiset kulttuuriset ja katsomukselliset taustat opetuksessa ja vuorovaikutustilanteissa?
  - Miten rohkaiset lapsia ilmaisemaan itseään ja kunnioittamaan toisten erilaisuutta?
4. Yhteistyö huoltajien ja yhteisön kanssa
  - Millainen rooli huoltajilla on varhaiskasvatuksen monikulttuurisuuden tukemisessa omassa työssäsi?
  - Miten huolehdit siitä, että kaikki perheet kokevat tulevansa kuulluiksi ja arvostetuiksi?
5. Kaksikielinen varhaiskasvatus
  - Oletko osallistunut kaksikielisen varhaiskasvatuksen toteutukseen? Millaisia kokemuksia sinulla on siitä?

- Miten tuet lapsia, jotka kasvavat kahdessa tai useammassa kieliympäristössä?

6. Kulttuurien ja kielten rikastaminen

- Miten tuot esiin ja hyödynnät erilaisia kulttuuriperinteitä, kieliä ja katsomuksia varhaiskasvatuksessa?
- Millaisia käytännön esimerkkejä voisit antaa siitä, miten varhaiskasvatuksessa voidaan edistää kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta?

7. Oman osaamisen kehittäminen

- Miten kehität omaa kulttuurista osaamistasi ja kielitietoisuutta työssäsi?
- Millaisia tukitoimia tai koulutuksia kaipaisit, jotta voisit entistä paremmin tukea monikulttuurisia lapsia ja perheitä?